

Chuyện phiếm pháp luật: Oan ời ông Địa

L.S. Ngô Tăng Giao



Việc mình không làm mà bị người khác gán cho mình làm là một nỗi oan khiên. Không phạm tội mà bị coi là thủ phạm nên phải chịu tù tội và hình phạt là bị kết oán oan. Gặp trường hợp như vậy, người ta thường ví như nỗi oan của ông Địa. Người ta kể lại chuyện tích về "Ông Địa" ấy như sau:

"Hồi xưa, ở một bên sông kia, nơi người ta thường đến gánh nước, tắm giặt, cách đó chẳng xa, chỗ vắng vẻ có một ngôi miếu thờ ông Địa. Trong số những người thường ra bên sông, có một cô gái bị cha mẹ phát hiện chưa chồng mà lại có mang như vậy gọi là 'có chữa hoang', phạm 'thuần phong mỹ tục'. Nhiều làng đặt ra những luật lệ gắt gao để phạt gia đình nào có con gái bị chữa hoang. Do đó, cha mẹ tra hỏi cô gái mong tìm ra thủ phạm, để bắt thủ phạm cưới hỏi con gái của mình hầu tránh bị phạt vạ của làng xóm. Cô gái khai với cha mẹ, hàng đêm cô ra bên sông gánh nước, những khi thanh vắng đã bị ông Địa dụ dỗ nên mới có mang, thủ phạm chính là ông Địa". Cái tích "Oan ời ông Địa" do đây mà có.

Cán cân công lý không phải lúc nào cũng thăng bằng và không bị lệch lạc. Chúng ta thử điểm qua một số vụ án loại "oan ời ông Địa" ở khắp nơi vào thời nay:

1. Năm 1955, An Lạc Tam, nguyên phó phòng cảnh sát huyện Giao, tỉnh Sơn Đông của Trung Quốc vào thời kỳ chính phủ Dân quốc, bị kết án tử hình bởi hành vi trộm cắp, đánh đập con nợ dẫn đến tử vong 10 năm trước đó. Tuy nhiên, cho đến trước giờ hành quyết, tử tù này cũng không hề biết việc mình bị kết án tử hình. Chỉ đến khi bị áp giải đến gần pháp trường, An mới hiểu chuyện gì đang xảy ra, rồi một mực gào thét kêu oan. Hành vi bất thường này được kiểm sát viên Lưu Minh Trí, người giám sát thi hành án hôm đó chú ý. Với linh tính nghề nghiệp, ông Lưu quyết định tạm hoãn hành quyết và mở lại vụ án.

Trong quá trình điều tra, kiểm sát viên Lưu phát hiện cơ quan an ninh trước đó có hành vi mớm cung, bức cung. Chị An Hứa, con nợ của An Lạc Tam, chết là bởi xuất huyết trong quá trình sinh con, không liên quan gì đến nghi phạm. Với kết quả điều tra trên, tòa án cao cấp Sơn Đông sau đó tuyên bố trả tự do cho An Lạc Tam. Đây được ghi nhận là vụ án đầu tiên ở Trung Quốc thời hiện đại được minh oan ngay trước giờ thi hành án.

2. Một chủ quán rượu người Australia bị treo cổ năm 1922 rồi được minh oan sau 87 năm, gần một thế kỷ.

Nội vụ: Chiều ngày 30-12-1921, bé gái Alma Tirtschke, 12 tuổi, được người dì làm nghề bán thịt tại Melbourne, Australia nhờ đi giao thịt cho khách hàng ở một khu phố gần đó. Sáng hôm sau, cảnh sát phát hiện ra thi thể không quần áo của Alma tại hẻm Gun, gần nơi em phải giao hàng. Cảnh sát treo giải thưởng bằng tiền cao nhất vào thời đó, để bắt kẻ sát nhân. Colin Ross, chủ quán rượu, là một trong những đối tượng tình nghi. Có nhân chứng cho biết một cô gái với mô tả rất giống bé Alma xuất hiện trước quán rượu của Ross vào thời điểm vụ án xảy ra. Ngoài ra, Ross cũng là đối tượng bị nghi ngờ trong vụ nổ súng và cướp một khách hàng của quán rượu trước đó. Dù Ross đưa ra "bằng chứng ngoại phạm" thuyết phục là ông đang phục vụ khách vào thời điểm vụ án được cho là xảy ra, nhưng cảnh sát vẫn nhận định Ross là hung thủ. Ross bị bắt và đưa ra xét xử với mức án tử hình cho tội sát nhân.

Trước khi bị hành hình, Ross gửi cho gia đình một bức thư tuyệt mệnh với lời trấn trấn "một ngày nào đó người ta sẽ chứng minh tôi vô tội". Nhưng phải 87 năm sau thống đốc bang Victoria mới chính thức tuyên bố Ross vô tội.

3. Jonathan Fleming, 51 tuổi, khai là mình đang ở Florida tổ chức sinh nhật cho con trai 9 tuổi khi Darryl Rush, bạn của ông, bị bắn chết tại New York vào tháng 8-1989. Tuy nhiên, Fleming vẫn bị tòa án kết tội và đã phải chịu bản án "tù oan 25 năm". Công tố viên mở lại vụ án khi luật sư của Fleming liên hệ với họ. Nhiều bằng chứng mới cho thấy Fleming khai thật.

Nhân chứng quan trọng trong vụ án năm đó, là một con nghiện. Cô này rút lời khai sau vụ xử và cho biết bị cảnh sát ép phải nhận rằng Fleming là kẻ sát nhân. Đổi lại, phía cảnh sát miễn truy tố các tội danh của cô. Tuy vậy, thẩm phán phớt lờ chuyện này và bồi thẩm đoàn ra phán quyết vì không tin vào bằng chứng ngoại phạm của Fleming. Các điều tra viên sau đó tìm được hồ sơ từ năm 1989 chứng tỏ nhân chứng trong vụ án đã bị ép khai cung. Ngoài ra, hóa đơn điện thoại cho thấy Fleming có mặt ở thành phố Orlando, Florida, vài tiếng trước khi vụ nổ súng xảy ra.

Sau "*24 năm ngồi tù oan*", Fleming được xử trắng án và được trả tự do đồng thời được bồi thường 6,25 triệu USD.

4. Năm 1981, Clarence Brandley, người Mỹ gốc Phi, bị kết án tử hình vì hãm hiếp và giết một nữ sinh 16 tuổi học tại Bellville, Texas. Thi thể cô được Brandley và Henry Peace là hai người bảo vệ trường phát hiện tại căn gác của giảng đường. Mọi nghi vấn tập trung vào hai người trên. Mặc dù, Brandley qua được bài kiểm tra nói dối, nhưng ba nhân viên bảo vệ khác đứng ra làm chứng chống lại ông. Tuy nhiên, có người cho rằng điều tra viên Wesley Styles mớm cung cho họ. Theo lời kể của Henry Peace, điều tra viên Styles từng tuyên bố một trong hai người sẽ bị treo cổ bởi họ là dân da đen. Sự kiện làm dấy lên làn sóng phản đối lúc đó bởi yếu tố phân biệt chủng tộc của vụ án.

Các nhà hoạt động xã hội và tổ chức nhân quyền quyên góp được 80.000 USD giúp Brandley thuê một luật sư giỏi. Tuy nhiên, phải 9 năm sau đó, tòa án Tối cao mới đưa ra phán quyết vô tội với Brandley, nhưng ông không nhận được bất kỳ một khoản tiền bồi thường và lời xin lỗi nào.

5. Năm 1997, chỉ dựa trên lời khai của nhân chứng, bà Susan Marie Mellen bị kết án đã tiếp tay dàn xếp đánh chết Richard Daly, một người vô gia cư, tại một ngôi nhà của bà ở Lawndale, California. June Patti, người làm chứng trong vụ xử từng nói rằng nghe thấy bà Mellen thú tội. Patti có tiền sử từng cung cấp bằng chứng giả cho những người thực thi pháp luật, theo tài liệu vụ án. Patti chết năm 2006.

Chánh án Mark Arnold tin rằng bà Mellen vô tội, hệ thống công lý trong trường hợp này làm sai. Cả phòng xử vô tay tán thưởng sau phán quyết đó. Sau "*17 năm ngồi tù oan*" bà Mellen, 59 tuổi, được trả tự do.

6. Năm 2014, theo CBC News, Ricky Jackson (57 tuổi) và Wiley Bridgeman (60 tuổi) "*ngồi tù oan gần bốn thập kỷ*" ở thành phố Cleveland, Ohio, Mỹ mới

được thẩm phán tòa án tuyên bố trả tự do vào cuối năm 2014. Hai người trước đó bị kết án tù chung thân vì tội giết người.

Lý do là ông Eddie Vernon (52 tuổi) nhân chứng quan trọng của vụ án đình chính lại lời khai trong một buổi điều trần tại tòa án. Ông tố cáo cảnh sát thành phố Cleveland đe dọa và ép buộc ông phải ra làm chứng trong vụ án hồi năm 1975. Tại phiên tòa, ông Vernon nói rằng ông đã chịu "áp lực và ám ảnh về tội lỗi" mà mình đã gây ra. Thời điểm xảy ra vụ giết người, ông mới bước sang tuổi 12.

Trong vụ án năm 1975 tòa án đã kết án tử hình 3 nghi phạm bao gồm Wiley Bridgeman và em trai Ronnie Bridgeman cùng với Ricky Jackson vì tội giết chết một doanh nhân. Năm 1978, 2 anh em nhà Bridgeman được giảm án xuống còn tù chung thân do Tòa án Tối cao Mỹ cấm thi hành án tử hình, trong khi ông Jackson được giảm án một năm trước đó. Sau đó, Ronnie Bridgeman (hiện 57 tuổi) tiếp tục được giảm án sau "*27 năm ngồi tù oan*" sau song sắt, ra tù tháng 1-2003.

7. Năm 2014 cô Mary Jones được Tòa án Tối cao Los Angeles trả tự do sau "*32 năm ngồi tù oan*". Mary Jones đã bị kết án tù chung thân vì tội đồng phạm trong vụ giết một kẻ buôn ma túy mà thủ phạm thực hiện vụ này là một người quen của cô tên là Mose Willis. Năm 1981 tên này đã dùng vũ lực khống chế cô. Cô có thể bị bắn nếu cô không làm những gì tên này muốn. Cô đã buộc phải dụ một kẻ buôn bán ma túy tới một con hẻm, nơi hắn ta bị bắn. Mose Willis cũng bị bắt và chết trong thời gian chờ thi hành án tử hình. Ra tù Mary Jones đã trở thành một cụ bà 74 tuổi.

8. Năm 1979 Kash Delano Register bị kết án giết Jack Sasson, 78 tuổi và bị tuyên án tử 27 năm đến chung thân. Ông luôn nói là mình vô tội và năm 2013 "*được minh oan sau 34 năm ngồi tù*". Tòa thượng thẩm (Los Angeles County) hủy bỏ bản án và nói rằng công tố viên đã chỉ sử dụng lời chứng giả, không tiết lộ bằng chứng có thể giải tội. Tất cả bảy dấu vân tay tìm thấy trên xe nạn nhân đều không khớp với vân tay Register. Không có vũ khí phạm tội.

9. Năm 2014 ông David Ranta đã nhận được khoản bồi thường 6,4 triệu USD từ New York City vì "*ngồi tù oan 23 năm*" với tội giết người. Một nhân chứng lúc đó mới 13 tuổi cho biết thám tử bảo cậu chỉ vào "người đàn ông mũ to" khi nhận diện nghi phạm. Do hành vi dàn dựng và mớm cung này mà ông bị tù oan. Vào khi mới 35 tuổi, tới khi được minh oan và ra tù hồi năm 2013, ông đã 58 tuổi.

10. Năm 2014 tại Louisiana Thẩm phán quận Ramona Emanuel đã giúp ông Glenn Ford lật lại vụ án và xóa bỏ án tử hình vào năm 1988 bởi những thông tin mới chứng minh ông hoàn toàn không có bất cứ liên quan nào đối với cái chết của một người thợ kim hoàn bị giết vào năm 1983.

Ông Ford nay "*trắng án sau gần 30 năm tù*". Ford, 64 tuổi, kể từ khi bị bắt đã luôn phủ nhận việc mình là hung thủ.

11. Lộ trình trả 10 tỷ đồng cho 'người tù lịch sử' Huỳnh Văn Nén. Ông Nén là người duy nhất trong lịch sử tổ tụng Việt Nam mang 2 án oan về tội Giết người. Tháng 4/1998, ông bị cho dùng đoạn dây thừng làm hung khí giết bà Lê Thị Bông cướp nhẫn vàng. Hơn 2 năm sau TAND Bình Thuận xử sơ thẩm, tuyên phạt ông án tù chung thân về tội Giết người, 3 năm tội Cướp tài sản và 2 năm về tội Cố ý hủy hoại tài sản; tổng hợp hình phạt là tù chung thân.

Trong thời gian bị điều tra vụ án này, ông Nén và 9 người bên vợ bị cáo buộc giết bà Dương Thị Mỹ trong "kỳ án vườn điều" xảy ra 5 năm trước. Do không chứng minh được hành vi phạm tội, 12 năm sau cơ quan điều tra phải minh oan cho họ, bồi thường gần một tỷ đồng. Riêng ông Nén đang thi hành bản án chung thân nên không được giải quyết.

Cuối năm 2015, ông Nén được TAND Bình Thuận công khai xin lỗi tại địa phương do cảnh sát tìm được hung thủ giết bà Bông. Hồi tháng 4/2016, ông Nén nộp đơn yêu cầu TAND Bình Thuận bồi thường 18 tỷ đồng do bị kết án oan trong hai bản án. Ngày 17/1, TAND tỉnh Bình Thuận công bố tiền bồi thường đạt được thỏa thuận là hơn 10 tỷ đồng.

*

Chỉ xin tạm kể các vụ án thuộc loại "Oan ơi ông Địa" như trên. Còn nhiều vụ án bị xử oan ức nữa, kể không hết.

Năm 2014, theo Reuters (April 29, 2014) thời hàng trăm tử tù có thể bị án oan. Có thể tới 300 tù nhân bị lãnh án tử hình tại Mỹ trong ba thập niên vừa qua là những người vô tội, theo kết quả một cuộc nghiên cứu được đăng tải trên tạp chí khoa học hàng đầu vào năm 2014.

Năm 2015, theo New York Times (Apr 2015) thời tại Mỹ phát hiện 152 án tử hình oan trong 42 năm. Trong hơn 40 năm trở lại đây, trung bình cứ ba tháng lại có một tử tù được minh oan. Ít nhất 4% số án tử hình ở Mỹ là oan sai. Những người vô tội này phải chịu án tử hình vì nhiều lý do. Có người bị nhận dạng nhầm, có người bị ép cung phải nhận tội, người thì do luật sư đại diện

không bào chữa tốt. Nhưng nguyên nhân chủ yếu được cho là do những sai sót trong quá trình tố tụng.

Những người may mắn là người được minh oan khi vẫn đang còn sống lập câu lạc bộ tử tù với quân số đã tăng lên tới 152 thành viên kể từ năm 1973. (*New York Times*: [152 innocents, marked for death](#)). Những tiến bộ trong công nghệ phân tích ADN đẩy nhanh tốc độ minh oan. Chỉ riêng trong năm 2014, chín người bị kết án tử hình đã được trả tự do. Trừ một trường hợp, còn lại đa phần, chính việc làm sai trái của công tố viên đóng vai trò chủ chốt.

Người được trả tự do gần đây nhất là Anthony Ray Hinton. Năm 2015, Hinton ra khỏi nhà tù Alabama nơi ông thụ án gần 30 năm với bản án tử hình. Hinton bị kết tội gây ra hai vụ giết người chủ yếu là do chứng cứ sai lệch cho thấy những viên đạn là từ khẩu súng của ông. Công tố viên khi đó, một người cũng biết Hinton, nói rằng chỉ cần nhìn Hinton cũng biết ông ta có tội và là kẻ "độc ác". Sau đó các công tố viên khăng khăng tuyên bố ông có tội dù chuyên gia làm chứng đã có phản bác rõ ràng.

Năm 2016 theo báo chí thời số tù nhân bị án oan ở Mỹ lên mức kỷ lục (Feb 2016). Con số các tù nhân tội hình sự ở Mỹ được thả vì bị án oan đã lên tới mức kỷ lục trong năm 2015. Hãng thông tấn Reuters cho hay, có 149 trường hợp được công bố giải oan, với những người được hủy án đã ở tù trung bình khoảng hơn 14 năm. Con số kỷ lục của năm 2014 là 139 vụ.

Trong một lá thư, Stroud III, cựu công tố viên đưa ra câu nói thẳng thắn đến ớn lạnh: "*Chiến thắng trở thành tất cả*". Năm 1984, ông Stroud cố thuyết phục bồi thẩm đoàn kết án Glenn Ford và tuyên án tử hình ông này vì tội giết người. Giờ đây ông Stroud thừa nhận, khi đó mình tập trung vào chiến thắng hơn là tìm kiếm công lý. "*Tôi đã sai hoàn toàn*", ông Stroud viết, và nói lời xin lỗi ông Ford (người đã ngồi tù 30 năm, với 26 năm mang bản án tử hình).

Thông điệp mạnh mẽ của ông Stroud là một sự thừa nhận hiếm hoi về hành động ngạo ngược của bên công tố và cái giá quá cao mà nhiều người phải trả cho nó. Lá thư này không an ủi được ông Ford. Ông được trả tự do năm 2014, nhưng giờ đây lại đang nằm chờ chết vì bệnh ung thư phổi đã phát triển và không được chữa trị trong suốt những năm tháng phí hoài trong nhà tù.

**(Trích "CHUYỆN PHIẾM PHÁP LUẬT
xuất bản năm 2018)**